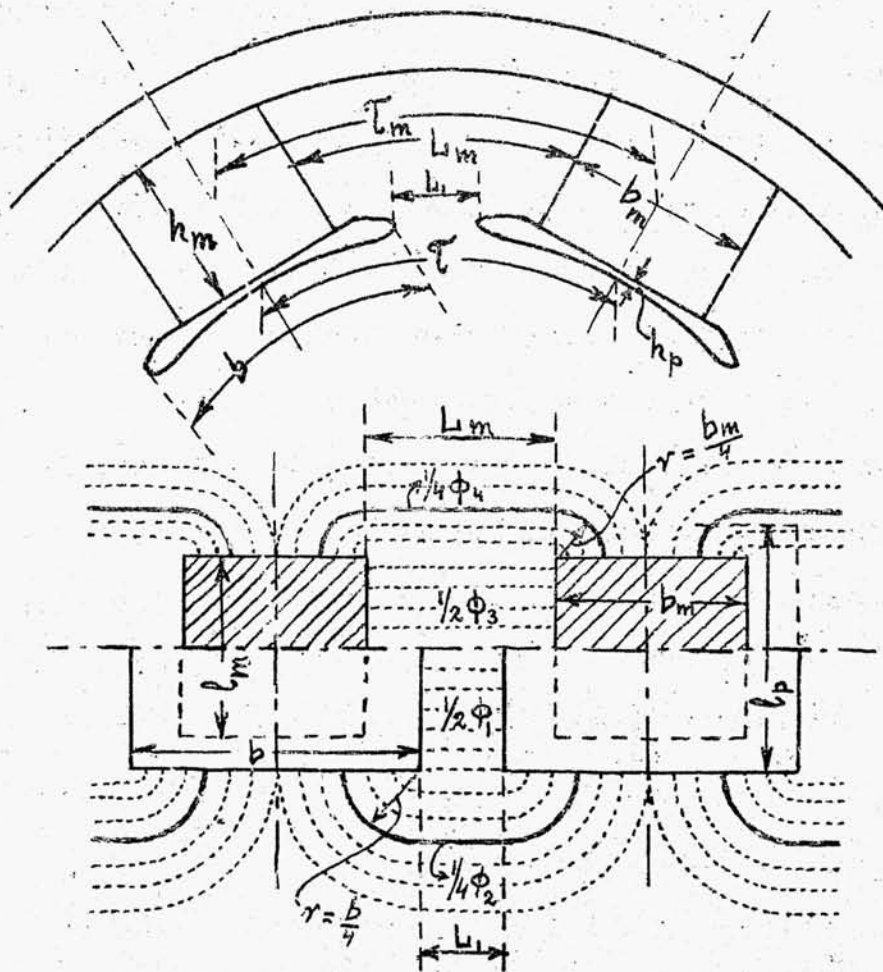

7. Obliczenie strumienia rozproszenia.

Obwód magnetyczny w maszynie elektrycznej jest obwodem niedoskonałym to znaczy, że część strumienia głównego wytworzonego w biegunach maszyny, zostanie rozproszona i nie bierze czynnego udziału w powstawaniu siły elektromotorycznej. Strumień rozproszenia stanowi stratę, która istnieje w każdej maszynie w mniejszym lub większym stopniu.

Rys. 84.

Przy obliczeniu strumienia rozproszenia, dla ułatwienia, podzielimy sobie cały strumień rozproszenia Φ_s na następujące strumienie składowe i obliczymy każdy oddzielnie:

1/ strumień rozproszenia Φ_1 między wewnętrznymi krawędziami nabiegunników, składający się z dwóch części, po jednej z każdej strony bieguna, rys. 84,

2/ strumień rozproszenia Φ_2 między bocznymi krawędziami nabiegunników; składa się on z czterech części.

3/ strumień rozproszenia Φ_3 między wewnętrznymi bokami rdzeni biegunowych, składający się z dwóch części i

4/ strumień rozproszenia Φ_4 między bocznymi częściami rdzeni biegunowych, składający się z czterech części.

Każdy z tych strumieni wyraża iloczyn z siły magnetomotorycznej P_m przez magnetyczną przewodność odpowiedniej drogi obwodu magnetycznego.

Siła magnetomotoryczna będzie dla częściowych i całkowitego strumienia rozproszenia jednakowa i równa sile magnetomotorycznej jaka jest potrzebna do przeprowadzenia czynnego strumienia przez dwie szczeliny powietrzne: łąby i rdzeń twornika, gdyż drogi magnetycznego rozproszenia i droga czynnego strumienia są względem siebie połączone równolegle /rozumowanie to robimy na tej podstawie, że zjawiska magnetyczne są analogiczne ze zjawiskami elektrycznymi/, więc

$$P_m = 1,25 \cdot AZ_p + AZ_z + AZ_z = 1,25 \cdot AZ$$

Obliczenie częściowego strumienia Φ_1 .

Przewodność magnetyczna tego strumienia, mającego dwie gałęzie równoległe, jest

$$\Lambda_1 = 2 \frac{l_p \cdot h_p}{L_1}$$

gdzie l_p - długość poosiowa nabiegownika, h_p - wysokość nabiegownika w kierunku promienia i L_1 - odległość pomiędzy wewnętrznymi krawędziami nabiegowników.

Z rys.84 widzimy, że

$$L_1 \approx \tau - b \approx \tau (1 - \alpha)$$

wobec tego

$$\Lambda_1 = \frac{2 \cdot l_p \cdot h_p}{\tau - b} = \frac{2 \cdot l_p \cdot h_p}{\tau (1 - \alpha)} \quad 61.$$

zatem częściowy strumień rozproszenia

$$\Phi_1 = P_m \cdot \Lambda_1 = \frac{2,5 \cdot AZ \cdot l_p \cdot h_p}{\tau (1 - \alpha)}$$

Częściowy strumień Φ_2 jest iloczynem siły magnetomotorycznej przez przewodność drogi magnetycznej między bocznymi częściami nabiegowników

Możemy w przybliżeniu przyjąć, że długość drogi magnetycznej tego strumienia równa się sumie długości:

L_1 i połowa obwodu o promienia $\frac{1}{4}b$, rys. 84.

Powierzchnia rozproszenia tej gałęzi strumienia wyniesie zatem $\frac{b}{2} \cdot h_p$.

Przewodność drogi dla całkowitego strumienia Φ_2

$$\Lambda_2 = 4 \cdot \frac{\frac{b}{2} \cdot h_p}{L_1 + \frac{\pi b}{4}}$$

Podstawiając w to równanie

$$L_1 = \tau(1 - \alpha)$$

otrzymamy

$$\Lambda_2 = \frac{2 \cdot b \cdot h_p}{\tau(1 - \alpha + \frac{\pi}{4}\alpha)} \approx \frac{2 \cdot b \cdot h_p}{\tau(1 - 0,21\alpha)} \quad 62.$$

Strumień rozproszenia pomiędzy wewnętrznymi powierzchniami rdzeni biegunowych Φ_3

Ponieważ siła magnetomotoryczna między powierzchniami rdzeni zmienia się od zera do P_m i proporcjonalnie do wysokości rdzenia, więc do obliczenia bierzemy średnią siłę magnetomotoryczną t.j. $\frac{1}{2}P_m$, wobec czego

$$\Phi_3 = \frac{1}{2} \cdot P_m \cdot \Lambda_3$$

We wzorze tym

$$\Lambda_3 = 2 \frac{l_m \cdot h_m}{L_m}$$

gdzie l_m - długość osiowa rdzenia biegunowego, h_m - jego wysokość i L_m - średnia odległość między wewnętrznymi powierzchniami rdzeni, rys. 84.

Analogicznie do wzoru 61 możemy napisać

$$\Lambda_3 = \frac{2 \cdot l_m \cdot h_m}{\tau_m (1 - \alpha_m)} \quad 63.$$

gdzie τ_m - podziałka biegunowa, odniesiona do obwodu, przechodzącego przez średnią wysokość rdzeni biegunowych, a $\alpha_m = \frac{b_m}{\tau_m}$

Strumień rozproszenia między bocznymi powierzchniami rdzeni ϕ_4 .

$$\Phi_4 = \frac{1}{2} P_m \cdot \Lambda_4$$

We wzorze tym

$$\Lambda_4 = 4 \frac{\frac{b_m}{2} \cdot h_m}{L_m + \frac{\pi \cdot b_m}{4}}$$

gdzie b_m - szerokość rdzenia biegunowego.

Analogicznie do wzoru 62 możemy napisać

$$\Lambda_4 = \frac{2 \cdot b_m \cdot h_m}{\tau_m (1 - 0,21 \alpha_m)} \quad 64.$$

Całkowity strumień rozproszenia będzie sumą strumieni częściowych, czyli

$$\phi_s = \phi_1 + \phi_2 + \phi_3 + \phi_4$$

$$\Phi_s = P_m \left[\frac{2 l_p h_p}{\tau (1 - \alpha)} + \frac{2 b h_p}{\tau (1 - 0,21 \alpha)} \right] + \frac{P_m}{2} \left[\frac{2 l_m h_m}{\tau_m (1 - \alpha_m)} + \frac{2 b_m h_m}{\tau_m (1 - 0,21 \alpha_m)} \right] \quad 65.$$

Wzór ten możemy uprościć przez wprowadzenie, zamiast magnetycznych przewodności dróg bocznych, pewne zwiększone przewodności dróg magnetycznych wewnętrznych,

wówczas strumień rozproszenia wyrazi się

$$\Phi_s = P_m \left[\frac{2h_p l'_p}{\tau(1-\alpha)} + \frac{h_m l'_m}{\tau(1-\alpha_m)} \right]$$

lub

$$\Phi_s = P_m \left[\frac{2h_p l'_p}{L_p} + \frac{h_m l'_m}{L_m} \right] \quad 66.$$

gdzie

$$l'_p = l_p + b_p \frac{1-\alpha}{1-0,21\alpha}$$

jest zwiększoną długością nabiegunka, zaś

$$l'_m = l_m + b_m \frac{1-\alpha_m}{1-0,21\alpha_m}$$

jest zwiększoną, w kierunku osiowym, długością rdzenia biegunowego.

Przy założeniu, że $\alpha = 0,65$ i $\alpha_m = 0,24$ mamy następujące wartości:

$$l'_p = l_p + 0,4b_p \quad 67.$$

$$l'_m = l_m + 0,8b_m \quad 68.$$

Powyższe wyliczenia dotyczą rdzeni prostokątnych.

Przy rdzeniach okrągłych zamieniamy pole przekroju na równoważny kwadrat i jeżeli średnica rdzenia wynosi d_m , to bok kwadratu a określa się z następującego wzoru

$$a = \frac{d_m}{2} \sqrt{\pi}$$

Należy tu zwrócić uwagę, że podane wyżej wyliczenia strumienia rozproszenia, choć co prawda teoretyczne,

nie są jednak ścisłe. Przyczyną tego jest ta okoliczność że strumienie rozproszenia nie posiadają jednakowej gęstości linii w każdym rozpatrywanym przekroju, wobec tego średnia wartość natężenia pola magnetycznego nie znajduje się w miejscu, łączącym środki ciężkości poszczególnych przekrojów, tak jak w obliczeniach swych zakładaliśmy. Oprócz tego sam przebieg linii sił strumienia rozproszenia jest bardziej skomplikowany od tego jaki przyjęliśmy w obliczeniach.

Wszystkie te szczegóły analitycznie są prawie nieuchwytnie, tak, że ograniczamy się do wyznaczenia strumienia rozproszenia sposobami podanymi wyżej, tembardziej, że wyniki otrzymuje się praktycznie zadowalniające i to tem więcej ścisłe im więcej biegunów posiada maszyna; wówczas obliczeniowe przewodności dróg magnetycznych są bardziej zbliżone do rzeczywistych, gdyż linie sił są mniej zdeformowane i mają przebieg mało różniący się od tego jaki jest pokazany na rys.84.

Przy projektowaniu maszyn elektrycznych można posługiwać się z dobrymi wynikami empirycznymi wzorami, podanymi przez Hobart'a i Ellis'a.

Strumień rozproszenia, przy zastosowaniu pieńków biegunowych prostokątnych o długości h wraz z nabiegunkami, wynosi

$$\Phi_s = c \frac{h(l_m + 15)}{L_m} A \lambda, \quad 69.$$

i w przypadku pieńków okrągłych

$$\Phi_s = C \frac{h \cdot l_m}{L_m} \cdot AZ_1 \quad 70.$$

gdzie C - współczynnik wahający się w granicach 2,5 - 3,5
w założeniu, że długości wyrażone są w centymetrach,
 AZ_1 - liczba amperozwojów na jeden biegun.

Dobre wyniki daje inny wzór

$$\Phi_s = (C_1 \tau + C_2 \ell) \cdot AZ_1 \quad 71.$$

gdzie $C_1 = 1,5 - 1,8$, $C_2 = 0,7 - 1,2$, ℓ - długość
jaką zajmuje żelazo twernika wraz z izolacją.

Gdy nieznana jest liczba amperozwojów na jeden
biegun, można stosować wzór

$$\sigma = 1 + \delta \left(\frac{C_1}{\tau} + \frac{C_2}{\ell} \right) \quad 72.$$

gdzie δ - wielkość szczeliny powietrznej, zaś $C_1 = 4 - 5$,
i $C_2 = 2 - 3$.

Wzory 71 i 72 są słuszne szczególnie dla maszyn
bez biegunów zwrotnych. W maszynie z dużą liczbą biegunów
zwrotnych współczynnik rozproszenia σ , otrzymany
wg. wzoru 72 należy cokolwiek zwiększyć aby uwzględnić
zwiększenie strumienia rozproszenia, spowodowanego
znaczoną liczbą biegunów zwrotnych. Zwiększenie to waha
się w granicach 1,05 - 1,08.